

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURIYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM SÜRECİNDEKİ TOPLUMSAL UYUM SORUNLARI: BURDUR ÖRNEĞİ*

Özge Ruken ERGÜN[†] Cihad ÖZSÖZ^{**}

Öz

Topraklarını savaş nedeniyle terk ederek Suriye'den Türkiye'ye gelen Türkiye'deki yasal tanımlamaya göre- geçici koruma statüsündekiler son yıllarda önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle Suriye'de çıkan iç savaştan dolayı 2011 yılından bu yana 3,5 milyona yakın insan Türkiye'ye göç etmiştir. Yarıları çocuklardan oluşan geçici koruma statüsündekilere öncelikle acil yardım ve daha sonra rehabilitasyon hizmetleri sağlamak gerekmektedir. Özellikle aldığı son göç dalgalarıyla bir merkez haline gelen ve birlikte ortak yaşamın ve uyum tartışmalarının sıkça gündeme geldiği Türkiye'de çocuklar toplumsal uyum tartışmalarının önemli aktörleri olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada Suriyeli çocukların eğitim tecrübeleri üzerinden toplumsal uyum sorunlarının neler olduğunu tespit edebilmek amacıyla uydu kentlerden biri olan Burdur'da 8 çocuk, 15 öğretmen ve 6 sosyal çalışmacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre en büyük sorunun çocukların akademik başarısını da etkileyen dil sorunu olduğu anlaşılmaktadır.

* Bu makale birinci yazarın Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda tamamlanan "Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyumları: Burdur Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

[†] Öğr. Gör. Dr. Şırnak Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, ozgerukenergun@sirnak.edu.tr

^{**} Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, cozsoz@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Göç, Geçici Koruma Statüsü, Suriyeli Çocuklar, Sığınmacı, Eğitim.

SOCIAL INTEGRATION PROBLEMS IN EDUCATION OF SYRIAN CHILDREN UNDER TEMPORARY PROTECTION STATUS: THE CASE OF BURDUR

Abstract

Immigrants who come from Syria to Turkey due to civil war which is the definition of immigrants with temporary protection status has become an important issue in recent years. Almost three million and five hundred people immigrated to Turkey in 2011, especially due to the civil war in Syria. Half of the immigrants whom are children firstly need aid and rehabilitation. Especially in Turkey, which has become a center with the recent immigration waves, children are the important factors in discussions of social cohesion, common life and harmony. In this study, interviews were conducted with 8 children, 15 teachers and 6 social workers through semi-structured interview forms in Burdur, one of the satellite cities, in order to determine what the social cohesion problems faced with in education of Syrian children. According to the results of the research, it is understood that the main problem found is the language problem, which also affects the academic success of children.

Keywords: Migration, Temporary Protection Status, Syrian Children, Asylum, Education.

1. GİRİŞ

2011 yılında başlayan ve özellikle son yıllarda kitlesel bir göç hareketine neden olan Suriye iç savaşı, Türkiye'nin açık kapı politikası nedeniyle Türkiye açısından da önemli bir ilgi alanı oluşturmuştur. Göç eden kitle içerisinde her yaşta insanın bulunduğu ve bu kişilerin ülkelerinde farklı gelir, meslek ve eğitim düzeylerine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'ye giriş yapan bu kişilerden bir kısmı

kamplarda barınırken bir kısmı da ülkenin çeşitli illerinde kendi imkânlarıyla var olmaya çalışmaktadır. Geçici koruma statüsündekilerin Türkiye’de toplumsal hayata dâhil olmaları sürecinde yaşanan çeşitli problemler ve ilk zamanlar geçici olarak görülen bu büyük göç dalgasının uzun bir zamana yayılmaya başlaması, hem göç edenlerin hem de bu göçü kabul etmek zorunda kalmış insanların toplumsal duruşlarıyla verdikleri tepkileri de etkilemiştir (ORSAM, 2015: 117). Diğer taraftan, zor şartlarda yaşamaya çabalamaları ve değişik türlerdeki şiddet olaylarıyla muhatap olmaları gibi olumsuzluklar da yaşanmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan ve geliri olmayan, dışlanma ve yabancılık hislerini taşıyarak kimlik bunalımına giren, yani toplumda anomi yaratan genç yaştaki geçici koruma statüsündekilerin önümüzdeki dönemlerde de birtakım uyumsuzlukların odak noktasını yaratacağı belirtilmektedir. ORSAM’a göre, gerekli tedbirler alınmadığında yakın bir gelecekte çeşitli suçların ve yeraltı örgütlerinin kaynağını da bu kayıp kuşak meydana getirecektir. Bu kayıp kuşak ifadesi bağlamında Suriyeli geçici koruma statüsündeki çocukların durumu kritik bir önem taşımaktadır (ORSAM, 2015: 5). Bu bağlamda çocukların kayıp kuşak konumuna gelmesini önlemek ve toplumsal uyum sorunlarının ortadan kaldırılmasını sağlamak için bu çocukların eğitim kurumu içerisinde yer almaları gerekmektedir. Göç etmek zorunda kalmış çocukların bu ihtiyaç bir hak olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 22. maddesinde yer almaktadır.

Ayrıca İçişleri Bakanlığınca geçici koruma statüsü tanınmış çocuklar “Valilik Onayı” ile misafir çocuk statüsünde SHÇEK’in sorumluluğunda bulunan bakım evleri ve yurtlarda bakılıp korunmakta ve kuruluştaki kaldıkları süre içerisinde diğer çocuklar ile aynı haklara sahip olmaktadır (SHÇEK, 2009: 3). Geçici koruma statüsündekilerden ilköğrenim çağında olanların başvurularına müteakip eğitim ve öğretimden yararlanmaları bir haktır. Orta ve yükseköğrenim ise yine Türk vatandaşlarında olduğu gibi isteğe bağlı olup bu konuda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Türkiye’de uygulanan mevzuatta, yabancılara ayrı bir hüküm

getirilmemekte ve 1982 anayasasının 42. maddesi gereği yabancılara eğitim hakkı tanınmaktadır. Buna göre öğrenim görececek çocukların eğitim hayatları boyunca ikamet belgeleri harçtan muaf olacak şekilde düzenlenmesi ve ikamet sürelerinin öğrenim yılı tamamlanıncaya kadar uzatılması ilgili yönetmelikle sağlanmaktadır (2014). Bunun yanı sıra eğitim dili Türkçe olduğu için yeterli düzeyde Türkçe bilmeyen öğrencilerin kendi akranlarının devam ettiği sınıflara dâhil olabilmeleri için dil noksanlığında gerekli destek (telafi) eğitimi yapılması ve bu eğitimin üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli olarak yapılması hususları da belirtilmiştir. Bu çerçevede özellikle geçici eğitim merkezlerinde ‘Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi’ kapsamında Türkçe bilmeyen öğrencilere Türkçe öğretimi uygulanmaktadır. Bunların ötesinde geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların durumu kritik bir sorun olarak araştırmacıların ilgi alanına girmektedir.

Sürüel’e (2008) göre göçmen çocuklar için eğitimin erişilebilir olması, eğitim kurum ve kaynaklarının ulaşılabilir olması, bu çocukların yaşadığı diğer sorunlarının etkisini azaltabilir. Zira göç ettikleri ülkede tutunabilmeleri amacıyla okul, çocuklar için en önemli sosyalleşme kaynağı olarak destek görevi görecektir. Bu, ait olduğu değerlerden kopup gelen çocuk için bir iyileştirme aracı olacak ve bulunduğu yere bağlılığını sağlayacak süreci başlatacaktır. Çocuklar için göç ettiği yerde eğitim hakkından yoksun olma durumu, yetişkinlik yıllarında yaşanacak sosyal problemlere kaynaklık edebilmektedir. Çünkü çocukluk yıllarında eğitim ortamında yaşanabilecek bir dışlanma olgusu yetişkinlik yıllarında da sosyal yönden dışlanmalara yol açmaktadır. Göç edilen yerde çocuğun okula gitmesi yerine bir işte çalıştırılması, bu çocukların eğitime ulaşmasının önündeki başlıca engellerden birisidir. Öğretmen öğrenci arasındaki olumsuz ilişki, sınıf ortamındaki ayrımcı tutumlar bu çocukların okula devamsızlığı konusunda bir diğer önemli engeldir (Eres, 2015: 63).

Okullar; özellikle göç eden çocuklar için belirsizlik ve karmaşa karşısında güvenli ve düzenli yaşama dönüşü simgeler, zorunlu göç nedeniyle çocukta oluşan travmatik etkileri azaltır, topluma uyumunu kolaylaştırır. Çocukları “yabancı” olma hissinden kurtararak geleceğe umutla bakabilmeyi sağlar. Dolayısıyla bu çocuklar ve gençler için okullar ve diğer eğitim ortamları kültürleşmenin temelini oluşturmaktadır. Bu ortamlar, yerleşik toplumun minyatürleri gibi düşünülebilir; okullar yeni kültürü temsil eder ve göç eden çocuklara o kültürü tanıtır (Şeker ve Aslan, 2015: 94-95). Bu doğrultuda göç yoluyla gelen çocuklara ilişkin yapılan her çalışma onların uyum sorunlarına çözüm olacak yapılar için önemlidir.

Eğitim bilimleri literatürü incelendiğinde ise yapılan çalışmaların daha çok çocukların rehberlik hizmetlerine erişimi üzerine odaklandığı görülmektedir (Fuligni, 2003; Han, 2010; Akan, 2016; Gülüm ve Akçalı, 2016). Sosyolojik bir bakış açısıyla okuldaki hangi sorunların uyum sorununa neden olduğuna dair çalışmaların artması önemli bir ihtiyaçtır. Bu açıdan bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma kesitsel bir araştırma olup, araştırma verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda eğitimdeki sorunlar aracılığıyla toplumsal uyum sorunlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan çocuk, öğretmen ve sosyal çalışmacılara yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı Türkiye’de geçici koruma statüsündeki çocukların eğitim üzerinden toplumsal uyum sorunlarının neler olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışma, Suriyelilerin yerleştirildiği uydu kentlerden biri olan Burdur ilinde, Suriyeli çocukların yoğunlukta olduğu okullarda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamızın çalışma grubunu, Türkiye'ye göç etmiş ve halen Burdur ilinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki 8 Suriyeli çocuğun yanı sıra geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görevli 15 öğretmen ve Burdur ili Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde bulunan 6 sosyal çalışmacı oluşmaktadır. Araştırma için tercih edilen örneklem, amaçsal bir örneklemdir.

Araştırmada toplanan verilerin değerlendirilmesi esnasında araştırmaya katılan çocuklar Ç1,Ç2...Ç8, öğretmenler Ö1,Ö2,.....Ö15, sosyal çalışmacılar S1, S2,....S6 şeklinde kodlanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocuklar, geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenler ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacıların görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlar verilmiştir.

3.1. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Deneyimleri

Geçici koruma statüsü altındaki çocuklara eğitim ortamlarını nasıl gördükleri, öğretmenlerine ilişkin görüşleri, eğitim-öğretim ortamındaki faaliyetleri ve iletişim becerilerine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu noktada eğitim ortamına ilişkin görüşlerin çoğunlukla olumlu ortam özelliklerini vurguladığı görülürken bazı olumsuzlukların varlığı da görülebilmektedir. Örneğin Ç1 Türkçe öğrenme konusundaki sıkıntılarını gündeme getirirken Ç8 okullarında Türkçe kursunun verildiğine dikkat çekmiştir.

Ç1. "Güzel bir okul burada mutluyum, okuluma alıştım. Bu okuldaki her yeri seviyorum. Türkçeyi biraz zor öğrendim ama bu okulda öğrendim."

Ç8. “Kütüphane var. Sınıflar her gün temiz. Okuldan sonra tüm Suriyeliler Türkçe kursuna gidiyoruz. Bu okulda en çok 4-c’nin sınıfını seviyorum, kurs orada oluyor.”

Başka bir katılımcı olan Ç3 ise eğitim ortamını sevmediğini belirtmiş, gerekçe olarak da diğer öğrenciler tarafından kendilerine etnik ayrımcılık yapılmasını göstermiştir.

Ç3. “Okulu fazla sevmiyorum. Çünkü okulda çok kavga ediyorum. Sürekli bana Suriyeli diye alay ediyorlar.”

Ayrıca geçici koruma statüsü altındaki çocukların eğitim ortamlarına ilişkin sorulan soruya verdikleri cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde çocukların okul ve sınıf ortamından genel anlamda memnun oldukları, okullarını ve sınıflarını yadırgamadıkları, devlet tarafından kendilerine temiz, huzurlu ve nezih bir eğitim ortamı sağlandığı kanısına varılmaktadır. Ayrıca yine çocuklardan Ç2 ve Ç8’in de ifade ettiği üzere çocuklara eğitim ortamının imkânlarından faydalanmaları adına eğitim araç ve gereçlerinin sunulduğunu da anlıyoruz. Fakat burada İl Göç İdaresine gönderilen ama öğrencilere ulaşmayan uyum materyallerinden de söz etmek gerekir. Çocukların Türkiye’yi daha iyi tanıyabilmeleri için kendi anadillerinde hazırlanmış olan bu materyaller ilgili çocuklara ulaştırılması için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İl Göç İdaresi’ne gönderilmiştir. Fakat yaptığımız görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla bu materyaller ne öğrencilere ulaştırılmış ne de okullara gönderilmiştir. Ayrıca verilen cevaplar doğrultusunda yapılacak başka bir çıkarım ise öğrencilerin eğitim ortamına kaynaşma sağladığı ve devlet tarafından hedeflenen kaynaştırma programının başarıya ulaştığı yönündedir. Ancak öncesinde de belirtildiği üzere istisnai bazı durumların varlığı söz konusu olup özellikle etnik ayrımcılığa ilişkin birtakım önlemlerin alınması son derece büyük önem arz etmektedir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların öğretmenlerini nasıl gördüklerine ilişkin görüşleri değerlendirilecek olursa çocukların tamamı öğretmenlerinden memnun gözükmemektedir. Çocuklar ile öğretmen arasında bir sevgi bağı oluşmuş durumdadır.

Ç1. “Öğretmenim bana çok yardım etti. Bana Türkçe öğretti, iyi bir öğretmen.”

Ç6. “Çok güzel birisi. Matematik, Türkçe öğretti.”

Çocukların öğretmenlerinin eğitimci kimliklerine ilişkin yönelttikleri eleştiriler ise öğretmenin sınıf ortamında düzeni sağlamak adına ve disiplin sağlama amacıyla gerçekleştirdiği rutin faaliyetlerdir. Öğretmenlerin olayın önemini kavrayarak gereken özeni gösterdikleri çocukların ifadelerinden çıkarılmaktadır. Öğretmenler bu süreçte çocukların iyi olması ve gereken uyumu sağlaması için çocuklara rehberlik etmektedir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim-öğretim ortamındaki faaliyetlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde okuldaki faaliyetlerin çocukların özellikle akademik ve fiziksel gelişimini destekleyecek okuma, ödev yapma, oyun oynama ve spor etkinlikleri gibi faaliyetlerden oluştuğu görülmektedir.

Ç1. “Okula ilk gelince ödevlerimi açıyorum öğretmen kontrol ediyor. İlk ders 20 dakika kitap okuma yapıyoruz. Arkadaşlarımla oynuyorum. Derslerimde başarılıyım.”

Ancak tüm bu olumlu eğitim öğretimin yanı sıra birtakım olumsuzlukların da söz konusu olduğu görülmektedir. Sınıfın genelinde ortalama bir başarı sağlansa da bazı öğrencilerin diğer öğrencilerle aynı seviyeye gelemediği de tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sayısal ağırlıklı derslerde daha verimli ve istekli

oldukları gözlenmektedir. Akademik başarıları da bu derste daha yüksektir. Bunun nedeni olarak matematik dilinin evrenselliği gösterilebilir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların kendi iletişim becerilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde ise çocukların büyük bir bölümünün okula başladıkları ilk dönemlerde Türkçeyi bilmemeleri nedeniyle iletişim konusunda sıkıntı yaşadıkları ve bu konuda dışlanma endişesi ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Ancak okulda düzenlenen Türkçe kursları sayesinde dil ve iletişime ilişkin sorunların büyük bir bölümünde çözüme ulaşılmıştır. Bu süreçte oyun ortamının olumlu katkısından söz etmek gerekmektedir.

Ç4. “Biz birlikte futbol oynuyoruz. Çok kavga etmiyoruz. Türkçeyi öğrenmeden önce onlarla konuşmuyordum. Türkçe öğrenince konuşmaya başladım.”

Çocukların kendilerini rahat bir şekilde ifade edecekleri özgür bir ortam içerisinde oldukları görülmektedir. Tüm bunlar doğrultusunda çocukların akademik olarak bir başarı gösterebilmeleri için öncelikle benlik saygılarının gelişmesi gerekir. Özellikle göç yoluyla ülkeye gelen çocukların göçmenlik durumlarıyla alay edilmesi bu çocukların benlik saygılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum çocuğun akademik olarak kendisini ifade edememesine ve motivasyonunu kaybetmesine neden olacaktır.

3.2. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitiminde Görev Alan Öğretmenlerin Deneyimleri

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere, Suriyeli çocukların eğitim sistemine dâhil edilmeleri sürecinde öğrencilerin ve öğretmenlerin yaşadıkları güçlükler ile bu güçlüklerle yönelik çözüm adımları ve sınıftaki diğer öğrencilerin velilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarına dair sorular sorulmuştur.

Öğretmenlerin, Suriyeli çocukların mevcut eğitim sistemine yerleştirilmelerinin yanlış bir uygulama olduğu fikrinde oldukları görülmektedir. Bu uygulamanın plansız, uygulaması güç ve beklentileri karşılayacak düzeyde olmadığı yönündeki ifadeler görüşmelerdeki genel kanıdır.

Ö8. “Mevcut sisteme yerleştirilmesi sıkıntılı çünkü çocuklarda dil problemi var ve bu sorun uzun süre aşılamıyor.”

Ayrıca öğretmenler Türk öğrenciler ile geçici koruma statüsü altındaki öğrenciler arasında uyum sorunu başta olmak üzere sınıf düzeni, kültürel uyumsuzluk ve iletişim gibi konularda da büyük sorunlar olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda çocukların ve öğretmenlerin görüşleri arasında derin ayrılıklar mevcuttur. Öğrenciler okula alıştıklarını, sevdiklerini belirtirken öğretmenler öğrencilerin okula uyum sağlayamadıklarını ifade etmektedirler.

Ayrıca öğretmenlerin, Suriyeli çocukların akademik olarak kendilerini var edemediklerini ifade ettikleri görülüyor. Bu konuda da genel kanı dil ve kültür uyumsuzluğu olduğu yönünde. Bu bağlamda her ne kadar inanç yönünden ortaklıklar olsa da kültür ve etnik yapı bakımından büyük farklılıklar olması ve bu çocukların zorunlu sebeplerden dolayı Türk eğitim sistemine dâhil olmuş olmaları öğretmenlerin sözünü ettikleri güçlüklerin nedeni olarak görülebilir.

Ö9. “Dil sorunu var. Bunun yanı sıra her iki ülkede Müslüman olmasına rağmen çok ciddi kültür farkı var.”

Öğretmenlerin değindiği farklı bir husus ise öğrenci velilerinin oldukça ilgisiz oldukları yönündedir. Özellikle zorunlu göçe tabi olan ailelerin geçmiş oldukları zor dönemler nedeni ile çocuklarına gereken ilgi ve alakayı gösterememiş olmaları bu ilgisizliğin nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Oysaki öğrencilerin akademik olarak başarı sağlayabilmeleri için ebeveyn tutumları çocuk üzerinde belirleyicidir. Bu nedenle okul ve aile işbirliği içinde olmalıdır.

Ö2. “Aileleri çocukların eğitimi ile ilgili değil, okula hiç gelmiyorlar. Çocuklar hiç ders çalışmıyor, ödevlerini yapmıyorlar bu çektikleri ekonomik, sosyal sıkıntı temelli olabilir. Ayrıca dil bilmedikleri için genel olarak yaşanan bir güçlük mevcut.”

Çocukların eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve bu konudaki çözüm tecrübeleri Suriyeli çocukların anadillerini de içeren ayrı bir eğitim sürecine dahil edilmeleri önerisi üzerinden tartışılmaktadır. Burada özellikle ayrı ve yoğun Türkçe kurslarına dairdir. Öğretmenlerin üzerinde durduğu bir diğer konu ise okul-aile ve öğretmen iş birliğinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların aşılmasına yardımcı olacağı yönündedir.

Ö13. “En az 1 dönem ya da 1 yıl ayrı bir okulda veya bizim okullarımızda ayrı bir öğretmen ile Türkçe öğretilmeli.”

Öğretmenler kendilerinin de dil desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri dikkat çekicidir. Dil konusunda kendileri için Arapça eğitim organize edilmesi ve hem öğrenciler hem de veliler ile iletişimin sağlanması adına okullarında tercüman bulundurulması gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Tüm bu karşılaşılan güçlüklerin çözümü olarak öğretmenler çocukların ders dışında da Türkçe konuşmaları gerektiğini böylece daha hızlı bir şekilde Türkçe öğrenebileceklerini ifade etmişlerdir.

Ö1. “Arapça bilmediğim için iletişim sıkıntısı çekiyordum. Dil sorunu için desteğe ihtiyacım oluyordu. Aynı şekilde velilerle de iletişim sıkıntısı çekiyordum.”

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu sorulduğunda kaynaşma sorununa dikkat çektikleri görülmektedir.

Ö1. “Pek yanaşmıyorlardı birbirlerine. En ufak bir olumsuzlukta birbirlerine karşı şiddet uyguluyorlardı. Hep birlikte bir arada olmak istemiyorlardı. Erkeklerin uyum sağladıkları tek konu futbol oynamalarıydı.”

Ö9. “Çocuklar anlaşamıyor, dilleri farklı olduğu için sağlıklı iletişim kuramıyorlar ve birbirlerinden uzak duruyorlar. Sınıfta herhangi bir şiddet, kavga durumu olmadı ama birliktelik de sağlanmadı.”

Diğer katılımcılar başlarda sorun yaşansa da ilerleyen süreçte bu sorunların aşıldığını ifade etmişlerdir. Sorunların aşılmasında oyunların çok büyük etkisinin olduğu da özellikle belirtilmektedir.

Öğretmenlere, Türk öğrencilerin velilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu sorulduğunda başlarda çekinceler dikkat çekse de çok büyük bir sorun yaşanmadığı ifade edilmektedir. Başlardaki çekincelerin de genel olarak uyum sorunlarının neden olacağı akademik başarı düşüşü ve hijyen konularına odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte intibak edilen öğrencilerin yaşlarının sınıf ortalamasının üzerinde olduğu durumlarda bazı uyum sorunlarının yaşandığı da dikkat çekmektedir.

Ö12. “Veliler aslında sınıfta bu öğrencinin bulunmasını istemiyorlar ama yine de bunu sert bir şekilde dile getirmedi. Sadece endişeliler ve bu onların daha sık okula gelip öğrencilerinin başarı durumunu sormalarına neden oluyor.”

Ö5. “Onları çok seviyorlar beslenme saatlerinde onlara da beslenme hazırlayıp geliyorlar mesela ama yine de temizlik alışkanlıklarından dolayı uzun süre kendi

çocuklarıyla oturmalarını istemiyorlar. Bu nedenle sınıfta sabit bir oturma düzeni yok, tüm öğrencilerin yerini değiştiriyorum.”

Görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla öğrenciler zorunlu göç nedeniyle ülkeye geldikleri için aidiyet duygusunu hemen hissedememektedirler. Buldukları ortamdaki öğretmen, öğrenci ve velilerin onları dışlamaları bu çocuklarda yabancılaşma hissini ortaya çıkartmaktadır. Böyle bir durumda bu öğrencilerde hırçınlık, akran şiddeti ve akademik yetersizlik görülebilmektedir. Ancak her şeye rağmen kültürel farklılıklardan ve etkileşimden olumlu sonuçlar doğduğu da belirtilmektedir.

Ö6. “Onların sınıfta olması zaman zaman avantaj bile olabiliyor. Farklı kültürlerden sınıfta örnekler olması dersi zenginleştiriyor.”

Göç sebebiyle ülkeye gelen çocuklar kendi ülkelerinden farklı olan bir kültüre, toplum yapısına dâhil olmaktadır. Öğretmenler bu durumu göz ardı etmek yerine çocuğun bu konu hakkında konuşmasını, anlatmasını sağlayarak hem onu yeni dâhil olduğu kültüre adapte etmeye çalışıyorlar hem de diğer öğrencilere farklı kültürleri tanıtıyorlar. Böylece sınıfta çok kültürlü eğitim ortamının getirdiği aktif öğrenme süreçleri de sağlanmış oluyor. Ancak yukarıda da değinilen dil sorunları bu süreçte eğitimcilerin iş yükünü artıran ve kendi ifadeleriyle “yıpratıcı” bir süreç yaşanmasını da beraberinde getirmektedir.

Ayrıca sınıf ortamında olumsuz örneklerle karşılaşıldığını ya da akademik başarının düştüğünü ifade eden öğretmenler de olmuştur. Bu noktada Suriyeli çocukların ailelerinin ilgisizliğiyle ilgili şikayetler olduğu görülmektedir.

Ö8. “Ciddi davranış farklılıkları yaşıyoruz. Diğer çocuklarda Suriyeli öğrenci gibi okula geç gelmeye başladılar. Ben geç gelince veya herhangi bir durumda Suriyeli öğrenciye kızmayınca onlarda kurallara uymamaya başladılar.”

Dışlanmayı tecrübe eden Suriyeli öğrencilerin yanı sıra sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunması sürecini iyi yöneten hatta bu durumu avantaja çevirip aktif öğrenmeyi sağlayan öğretmenler olduğu da görülmüştür. Bu durum uyum sorunlarının kaynağının da çözümünün de aynı etkileşimlerde gizli olduğunu göstermektedir.

3.3. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde Görevli Sosyal Çalışmacıların Deneyimleri

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacılara geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dâhil edilirken karşılaştıkları bürokratik problemler, kendilerine anlatıldığı kadarıyla Suriyeli çocukların savaşa ne derece maruz kaldıkları, bu tecrübenin eğitime etkisi, çocukların toplumsal uyumu için ilgili birimlerin yaptığı çalışmalar ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara yönelik çözümlere dair deneyimleri sorulmuştur.

Tıpkı öğretmenler gibi, sosyal çalışmacılar açısından da ilk ve en önemli sorun dil sorunudur. Dikkat çekilen bir diğer konu ise çocukların yaşları büyük olduğu için okul yöneticileri tarafından okulda istenmemeleridir. Aynı zamanda İl Göç İdaresi'ndeki kayıt süreçleri ve ikamet adresleriyle ilgili bürokratik aksaklıkların eğitim süreçlerine katılımı geciktirdiği üzerinde de durulmuştur.

S2. “Dil bilmediği için süreç içerisine dâhil olamıyor. Okul müdürü okula kaydını yapmak istemiyor ve yapmıyor. Çocuk 15 yaşında fakat okul müdürü Türkçe bilmediği için 1. Sınıfa almak istiyor, çocuk uyum sorunları yaşıyor.”

S4. “Çocukların ikamet izinlerinin olması gerekiyor. Hangi ildelerse orada okula gidiyorlar. Oturma izinleri hemen gelmediği için okula gidemiyorlar. En büyük bürokratik sıkıntı bu oluyor.”

Bürokratik sıkıntılar, çocukların maruz kaldıkları savaş tecrübesi düşünüldüğünde ikincil bir sorun olarak görülebilir. Çocukların savaş ortamından fiziksel ve psikolojik olarak etkilendiği görülmektedir.

S6. “Ebeveyn kaybeden çocuklar çok fazla. Kolunda şarapnel parçası olan çocuk var. Bombalardan dolayı vücutlarında ciddi yanıklar olan çocuklar var.”

Yaşanan tüm bu olumsuzlukların çocuklar üzerinde ciddi etkiler bıraktığı konusu sosyal çalışmacılar tarafından da sıklıkla hatırlatılan bir husustur. Ebeveyn kaybı veya eksikliği çocuğun tüm gelişim aşamalarını etkilediği için çocukların uyum sorunu yaşaması da kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu durum çocukların akademik başarılarına da doğrudan etki etmektedir.

S5. “Onlar psikolojik açıdan daha hassaslar. Alışma süreçleri zor oluyor. Çocuk yeni dâhil olduğu çevre mi, okula mı alışsın boşluğa düşüyorlar. Kültürel adaptasyon çok geç oluyor. Çocuklarda genel olarak bir öfke, hırçınlık var.”

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların toplumsal uyumu için yürüttüğü çalışmalar sorulduğunda ise ilgili birimlerin çalışmalarının ailelere yönelik maddi yardımlarla sınırlı olduğu belirtilmiş, uyum sorunlarının aşılabilmesi için Göç İdaresinin yönlendirme ve desteklerine ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca yukarıda dikkat çekildiği belirtilen dil sorununa dair çözüm önerileri de dikkat çekmektedir.

S1. “Kurumlarda tercüman olması gerekir, bizler iletişimde zorlanıyoruz. Türkçe bilen birisini aracı olarak kullandıkları için doğru aktarımda sıkıntılar oluyor. Çocuklar için okullarda dil sınıfları açılması lazım, Türkçe öğrenmeleri gerek. Özellikle psikologlar çocuklarla görüşmeli. Çocuklara ücretsiz sağlık hizmetleri yok, bu sağlanmalı. Kızılay’ın SUY (Sosyal Uyum Yardımı) çalışması var. Biz, yani SED (Sosyal Ekonomik Destek), daha çok maddi destekte bulunuyoruz.”

Ayrıca sosyal çalışmacılar dil eğitiminin çocukların aileleri için de yaygın eğitim kurumlarında verilmesi ve rahat iletişim kurmaları adına tercüman görevlendirilmesi gerektiği hususunu ifade etmişlerdir. Tüm değerlendirmeleri dikkate aldığımızda resmî kurumların yürüttüğü çalışmalardaki uygulamaların bir koordinasyona ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Okullardaki sorunlar aşılsa bile kurumlardaki uygulamalar ve destekleyici uyum programları doğru şekilde organize edilmedikçe Suriyeli çocukları topluma kazandırmak mümkün olmayacaktır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırma sürecinde yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre Suriyeli çocukların dil ve iletişim problemleri en temel soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar, öğretmenler ve sosyal çalışmacılar dil konusunun üzerinde ısrarla durmakta ve hatta bu konunun Suriyeli çocukların eğitimine engel teşkil eden en önemli husus olduğunu belirtmektedirler. Özellikle çocuklar Türkçeyi iyi ya da hiç konuşamadıkları için sınıftaki diğer çocuklarla rahat iletişim kuramadıklarını, sorunlarını anlatamadıklarını ifade ederken öğretmenler ise çocukların Türkçe konusunda yeterli olmadıkları için uyum sorunu yaşadıklarını ve bu durumun sınıfın akademik başarısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu araştırma sonucu Akalın'ın (2016) geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim öğretim sürecindeki problemlerini incelediği çalışma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Akalın (2016) Suriye uyuklu öğrencilerin sınıf içinde yaşadıkları sorunların temelinde öğrencilerin kendilerini tam olarak ifade edemeyişleri olduğunu dile getirmiştir. Yiğit (2015) sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamaları ve ortaya çıkan sorunları tespit etmek amacıyla okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerle yaptığı çalışmada ise benzer şekilde öğrencilerin dil bilmemeleri nedeniyle

sorun yaşadıkları ve başarı düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'ın (2016) okul yöneticileri ve öğretmenlerle yaptığı çalışmada, okul-aile arasında işbirliğinin sağlanamamasını dil bilmemeden kaynaklı ailelerle olan iletişim sorununa bağlamışlardır.

Uyum sorunlarının giderilmesinde oyunlara dikkat çekilmesi ve bu oyunlar arasında futbolun öne çıkması ise manidardır. Evrensel bir oyun olması ve kurallarının herkesçe bilinmesi nedeniyle çocuklar arasındaki dil sıkıntısı futbol sayesinde kısmen aşılmış olmaktadır. Bu durum öğretmen görüşleri ile de doğrulanmaktadır. Fakat sadece oyun ve spor etkinliklerinin yeterli olmadığı, çocuklar için kapsamlı Türkçe kurslarının düzenlenmesi gerektiği öğretmenler tarafından belirtilen başka bir husustur. Bu sonuç Gülüm ve Akçalı (2016) tarafından Balıkesir ilinde yer alan ilkokul ve ortaokullarda eğitim gören göçmen çocuklarının yaşadıkları eğitim problemlerini tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçlayan araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Gülüm ve Akçalı (2016) dil sorunları, derslere adaptasyon problemleri ve uyum sorunları için dil kurslarının açılmasını çözüm önerisi olarak ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında çocukların eğitim ortamını verimli bulduğu ve eğitim araç ve gereçlerini yeterli gördükleri anlaşılmış Suriyeli çocukların sayısal derslere ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bunun nedeni sayısal derslerin (özellikle matematik) dilinin evrensel oluşudur. Öğretmenlerin aksine çocuklar sınıf içi iletişim konusunda kendilerini yeterli bulmaktadırlar. Verilerdeki bu karşıtlık çocukların tecrübelerine eğilen ve eğitim süreçlerinin çocukların deneyimleri üzerinden ele alındığı çalışmaların artırılması gerektiğini göstermektedir.

Öğrenciler arasında kültürel uyum oluşmaya başlamış gibi gözükmesine karşın dil sorunu nedeniyle yeteri kadar gelişmediği öğretmen görüşleriyle tespit edilmiştir. Diğer bir husus ise okul-aile-öğretmen üçgenindeki iletişimsizliğin

çocukların akademik başarılarını olumsuz etkilediği yönündedir. Benzer şekilde Polat (2012), öğretmen ve velilerin yaşadıkları sorunları tespit etmek için yürüttüğü çalışmada özellikle dil sorunu ve kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlardan dolayı okul aile arasında problem yaşadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenler bu soruna çözüm olarak Suriyeli çocukların eğitimi için ayrı sınıflar organize edilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Fakat bu durum uyum sürecinde eğitimin kaynaştırma ilkesine ters düşmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda göç sonucu karşılaşılan uyum sorunlarının giderilmesi için göçün öznesi olan çocuklar ve göç ettikleri sınıfı paylaştıkları sınıf arkadaşları odakta gibi görünse de öğretmenlerinde bu sürece hazır hale getirilebilmeleri için formasyonlarının genişletilmesi gerektiği dikkat çekmektedir. Yalnızca dil sorunu değil yoğun göç alan bölgelerdeki geçici sığınma statüsündeki sığınmacıların kültürel yapısına dair genel bilgilere sahip olunması uyum sürecinin de daha iyi yönetilmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akalın, A. T. (2016). Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akan, Y. (2016), Göç Ekonomisi, Bursa, Ekin Basım Yayın.

Eres, F. (2015), Türkiye'de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2).

Fulgini, A. J. (2003), The Adaptation of Children from Immigrant Families, International Society for The Study of Behavioural Development, 2(44), 9-11.

Geçici Koruma Yönetmeliği, (www.mevzuat.gov.tr, 2014)

- Gülüm, K. & Akçalı, H. (2017), Balıkesir'deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı.
- Han, T. (2010), Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orsam. (2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Ankara, Orsam Yayını.
- Polat, F. (2012). Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 208-229.
- SHÇEK Genel Müdürlüğü. (2009), Sokakta Yaşayan ve/veya Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Hizmet Modelinin ve İl Eylem Planlarının Değerlendirilmesi Raporu, Ankara.
- Sürüel, T. (2008), Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul-Sultanbeyli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Kocaeli.
- Şeker, B. D. & Aslan, Z. (2015), Refugee Children in The Educational Process: A Social Psychological Assessment, Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 8(1).
- Yiğit, T. (2015). Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent years, those with temporary protection status have become an important problem in Turkey. Due to the wars in Syria and Iraq, people have had to leave their homes with a large wave of migration and have been placed in a temporary protection status. The influx of people with temporary protection status to the Middle East countries and Europe has brought many sociological and educational problems.

In 2011, nearly three million people immigrated to Turkey due to the civil war in Syria. A significant part of the Syrians left their country for security reasons. While various opportunities are offered to those with temporary protection status staying in the camps but those who are unregistered cannot benefit from these services. In this respect, it is necessary to support individuals with temporary protection status firstly with aid rehabilitation. Children constitute more than a half of the immigrant population of Syrians. It can be said that the asylum process and migration from the eyes of children is quite difficult. Especially the fact that they are in a different environment from their own country which brings adaptation problems. One of the most important issues for children under temporary protection status is education.

Method, Conclusion and Discussion

Education is a fundamental right for immigrant children which is explicitly mentioned in Temporary Protection Regulation which imposes obligations on the states especially for the education of children. It is envisaged that those with temporary protection status will be provided with the same opportunities as

citizens in primary education. In this study, the problems related to the social cohesion of Syrian children at primary schools were evaluated through the example of Burdur.

The harmony in the classrooms were evaluated according to the data obtained. It is seen that immigrant children strengthen their bonds with the other children in the classroom thanks to the play. It is significant that the most common play children enroll is football. Since it is a universal play and the rules are known, the language problem among children is partially overcome. This situation is also confirmed by the opinions of teachers. In this sense, it is another issue stated by the teachers that only plays and sports activities are not enough for the children. They should be also enhanced through comprehensive Turkish courses.

Within the scope of the research, it was understood that the children found the education productive, and they found the educational tools and materials are sufficient, and it was seen that the attitudes of the Syrian children towards mathematics were more positive. This is because the language of mathematics is universal. Although children find themselves efficient in communication, teachers consider their communication inadequate due to their language problems.

Although it seems that cultural harmony has begun to occur among the students, it has been determined by the opinions of the teachers that it has not developed enough due to the language problem. Another problem indicated by teachers is that the lack of communication in the school-family-teacher triangle negatively affects the academic success of children. Another finding came from the teachers is that the Turkish education system is not suitable for the education of Syrian children and that Syrian children should be educated in separate classes.

In addition, as teachers have stated, these classrooms should contain materials

in the children's native language. Thus, the academic success of the children will be also supported. Turkish should be taught in separate classrooms with Syrian students, and then it should be integrated with other students. It is claimed by the teachers that the existing adaptation problem will disappear in this way. However, this situation contradicts with the principle of inclusive education. Therefore, when children learn Turkish at a sufficient level, they should receive education with their peers. At this point, schools that are only for Syrians will not contribute to social cohesion as they will be based on segregation rather than inclusion. According to the data obtained from the research; it is obvious that teachers need some courses or seminars on multiculturalism in order to be more effectively enhance children's integration in their classrooms.

It is extremely important to develop education policies in order to solve adaptation and communication problems of Syrian children. To ensure the adaptation of Syrian children to the school and classroom, it is extremely important that psychosocial support is crucial through relevant units and via creation of new centers for these children. In addition, it is important to provide necessary information before including immigrant children in classrooms in order to change the prejudiced perspectives of the local families and children in the same classroom.

Considering today's conditions, it seems that due to the continuous migration and immigration phenomenon, it will become a concept that Turkey frequently encounters in the future. For this reason, it is extremely important for Turkey to develop an effective public policy on immigration. Problems migrant children encounter with should be carefully considered. In the process of creating any new policy on immigrant children, especially the opinions of the academicians should be included.